SVERIGES RIKSDAG

Motion till riksdagen 2026/27:454

av Boriana Åberg (M)

Stopp för butiksstölder

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra en översyn av hur lagen om tillträdesförbud tillämpas och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att strypa efterfrågan på stöldgods genom att skärpa straffen och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utöka tillämpningen av lagen om tillträdesförbud till att innefatta även personer under 15 år och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Det är en mycket oroande utveckling att stölder och annan brottslighet har blivit en del av många handlares vardag. Enligt Svensk Handel uppgick kostnaderna för stöldbrottsligheten till 22,9 miljarder kronor under 2025. I den summan ingår inte bara värdet av det stulna godset utan även kostnader för väktare, tekniska säkerhetslösningar samt förebyggande säkerhetsåtgärder. Därtill kommer det mänskliga priset för butiksanställda som utsätts för hot, trakasserier och våld i samband med stölder och ingripanden mot gärningsmän.

I ett demokratiskt land med ett väl fungerande rättsväsende ska varken butiksägare eller anställda behöva acceptera eller vänja sig vid hot och våld som en del av sin arbetsmiljö. Arbetsmiljölagen ställer tydliga krav på att arbetsgivare ska kunna erbjuda en trygg och säker arbetsplats. När kriminaliteten tillåts att breda ut sig på detta sätt riskerar förtroendet för rättsstaten att urholkas.

Brott mot butiker får dessutom konsekvenser långt utanför den enskilda affären. I områden som redan präglas av sociala problem kan återkommande stölder göra det omöjligt att driva lönsam verksamhet. När närbutiker tvingas att stänga drabbas de boende av sämre tillgång till service samtidigt som otryggheten ökar. Även försäkringskostnaderna stiger, vilket i slutändan tvingar seriösa handlare att höja priserna. På så sätt får brottsligheten konsekvenser för hela samhället och för alla konsumenter.

För att motverka de återkommande stölderna infördes lagen (2021:34) om tillträdesförbud till butiker den 1 mars 2021. Syftet var att ge näringsidkare ett effektivt verktyg för att hindra personer som upprepade gånger begår brott eller allvarligt trakasserar personal från att vistas i verksamhetens lokaler. Erfarenheterna visar dock att lagen inte fullt ut har fått den avsedda effekten. En orsak är att det i många fall tar alltför lång tid från det att en brottslig handling har begåtts till dess att ett beslut om tillträdesförbud fattas. En annan brist är att tillämpningen varierar mellan olika åklagarkammare, vilket skapar rättsosäkerhet och leder till att handlare behandlas olika beroende på var i landet de verkar. Det finns därför skäl att se över lagstiftningen i syfte att skapa en mer enhetlig och effektiv tillämpning.

Även sanktionerna mot den som bryter mot ett meddelat tillträdesförbud bör ses över. Om konsekvenserna av att överträda förbudet uppfattas som begränsade minskar lagens preventiva effekt. Den som trotsar ett lagakraftvunnet tillträdesförbud ska mötas av kännbara påföljder.

En annan viktig åtgärd är att minska efterfrågan på stöldgods. Så länge det finns en lönsam marknad för stulna varor kommer stölderna att fortsätta. Kartläggningar har visat att organiserade beställningar från oseriösa aktörer ibland ligger bakom större stöldserier. När restauranger eller andra näringsidkare medvetet köper eller omsätter stöldgods bör samhällets reaktion vara kraftfull. Förutom ansvar för häleri enligt brottsbalken bör näringsidkare som bidrar till denna brottslighet beläggas med näringsförbud.

Straffvärdet för många butiksstölder är i dag relativt lågt. Påföljden stannar ofta vid böter eller kortare frihetsberövanden, vilket riskerar att ha en begränsad avskräckande effekt på personer som återkommande begår butiksstölder. Särskilt problematiska är de fall där samma gärningsmän gång på gång kan utsätta handlare för brott utan att samhällets reaktion upplevs som tillräckligt tydlig.

En del av stölderna begås dessutom av personer som ännu inte har fyllt 15 år och därmed inte är straffmyndiga. Det bör därför vara möjligt att tillträdesförbud även omfattar personer under 15 år.

Den som driver en butik ska kunna fokusera på sin verksamhet och inte på att hantera återkommande stölder. Staten måste tydligare stå på de laglydiga handlarnas och de anställdas sida. Brott mot handeln är inte ett privat problem för den enskilde företagaren utan ett samhällsproblem som kräver kraftfulla och effektiva åtgärder. En mer effektiv tillämpning av tillträdesförbuden och kännbara konsekvenser för såväl gärningsmän som köpare av stöldgods är nödvändiga steg för att återupprätta tryggheten i svensk handel.

Boriana Åberg (M)